

מדינת ישראל
משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית

ראמ"ה
הרשות הארצית
למידה והערכה בחינוך

מיצ"ב

מבחן בעברית

כיתה ח | נוסח ב

שם התלמיד/ה: _____

הכיתה: _____

שם בית הספר: _____

שם יישוב בית הספר: _____

מס' התלמיד/ה באלפון: _____

31-EVR-016-8B-SOF-net

311

31-01-08-02-01-01-015-016-04

תלמידים יקרים, לפניכם המבחן בעברית.

במבחן שלושה קטעי קריאה, שאלות העוסקות בקטעי קריאה אלה ומשימה בהבעה בכתב.

קראו את הקטעים בעיון והשיבו על כל השאלות ברצינות רבה ובתשומת לב.

נסחו את תשובותיכם בבהירות בכל השאלות ובמשימה בהבעה בכתב.

אם תתבקשו לבחור תשובה נכונה אחת מבין כמה תשובות, סמנו $\times$ ליד תשובה אחת שבחרתם.

לרשותכם **90 דקות**, אך אם תזדקקו לזמן נוסף אמרו למשגיח ותקבלו עוד רבע שעה.

בהצלחה צוות עברית!

לא יודע	לא מסכים	מסכים	
			אני אוהב לקרוא בעברית
			אני אוהב לכתוב בעברית
			חשוב לי ללמוד את מקצוע עברית
			אני נהנה ללמוד עברית
			בדרך-כלל אני מצליח במקצוע עברית

תעודה ומסר — מבט היסטורי

מעובד על פי לוי אריה, 2008 עיונים בחינוך: כתב העת הישראלי למחקר בחינוך, כרך 3

- 1 תעודות בית ספר שימשו מאות שנים אמצעי לקיום דיאלוג בין מורים לתלמידיהם. כמו כן הן יצרו דיאלוג גם בין בית הספר לגורמים בקהילה שהיה להם עניין בבית הספר וכן בין בית הספר ובין אוכלוסיית הסביבה כולה.
- 5 כך למשל עם חידוש ההתיישבות היהודית בארץ-ישראל במאה התשע-עשרה הוקמו ביישובים שונים בתי ספר עבריים בהם למדו בעברית בלבד. בתי ספר אלה הנפיקו לתלמידיהם תעודות אשר העידו על רמת הישגיהם בלימודים. לכאורה נועדו התעודות ליצור דיאלוג עם התלמידים ועם הוריהם ולספק להם מידע אישי בנוגע לרמת ההישגים של התלמיד בלימודים, אך למעשה התעודות שהונפקו בעברית הביאו פְּשׁוּרָה לציבור שהיה מעוניין בקיומו של בית ספר עברי. התעודה העידה

- 10 ששאיפה זו התממשה, ובבית הספר השפה העברית משמשת להוראת מקצועות לימוד כגון חשבון והנדסה, וגם דברי ימי ישראל, תנ"ך ומשנה (ראה קטע 1).

- 15 התעודה בעברית נועדה לבשר בשורה ליישוב היהודי בארץ-ישראל, ולמעשה גם לאלו שישבו בארצות אחרות והתעניינו בנעשה בארץ-ישראל. התעודה העברית באה לחזק את תודעת הזהות של מי שהתעניין במוסד החינוכי שהנפיק את התעודה, או של מי שהיה לו קשר כלשהו עם מוסד זה. בדיעבד נעשתה

קטע 1

תעודה

התלמידה שרה בת האדון שמעון [...] מהמושבה ראש פינה אשר בארץ-ישראל בְּקֶרֶה את ביה"ס שבמושבה זו משנת תר"ס עד סוף שנת תרס"ה, ובמשך כל הזמן הצטיינה בהנהגתה הרצויה ובאהבתה ללימודים.

מצב ידיעותיה בלימודים הוא:

חשבון – ארבע מלאכות החשבון במספרים שלמים, שברים ושברי מעשר, שאלות בערך המשלש, רבית.

הנדסה – הקנים והצורות.

כתיבת הארץ – כתיבת הארץ החשובות וכן גם הטבעיות בכל חלקי התבל, כתיבת הארץ המדינית של ארופה, אסיה ואפריקה.

תולדות הטבע – משנ מתורת החיים והצמחים.

תנ"ך – נביאים ראשונים, פרקים אחדים בישעיה וירמיה.

משנה – מסכת פאה, בבא מציעא.

דברי ימי ישראל – מבריאית העולם עד גלות היהודים מספרד.

דברי ימי העמים – מצרים, אשור, בבל, צור, מדי, פרס ויון.

צרפתית – מעט קריאה וכתיבה.

לראיה באתי על החתום פה, מושבה ראש-פינה

כ' אלול התרס"ה

י' ענתבי

קטע 1: תעודה מראש פינה לתלמידה שלמדה בשנים 1900-1905

- 25 תעודה זו מסמך בעל חשיבות היסטורית שממנו אנו למדים על הקמת בית ספר עברי בארץ-ישראל בסוף המאה התשע-עשרה, על המקצועות שנלמדו בו ועוד.

קטע 2: תעודה מבית הספר "שער הנגב"

26 גם לאחר הקמת המדינה ולאחר שהוקמה בארץ מערכת חינוך ממלכתית, המשיכו ועדיין ממשיכות התעודות לשדר למעיין בהן מסר אישי, מסר תרבותי-ערכי ומסר חינוכי.

למשל יש תעודות שעל שעריהן כתובים מסרים המייצגים את ה"אני מאמין" של בית הספר, המבטא את האופי הערכי והחינוכי של המוסד. מסר מילולי זה בשער התעודה נועד לפתוח דיאלוג עם הקורא (ראה קטע 2).

יש תעודות שבהן פורט מידע על הישגיו של כל תלמיד בתחומי משנה של מקצוע מסוים, כמו בתעודה המוצגת

35 בקטע 3, בתעודה זו הציונים במקצוע "לשון עברית"

מחולקים לשלושה תחומים: הבנת הנקרא, הבעה, דקדוק. בכל אחד מן התחומים יש תחומי משנה, המפרטים את מה שנלמד בתחום. לדוגמה, בהבנת הנקרא — אחד מתחומי הלשון העברית — מפורטים ההיגדים האלה: קריאה רהוטה ומוטעמת, פירושי מילים, איתור פרטים/עובדות, הבנת הוראות כתובות, זיהוי רעיון מרכזי, הסקת מסקנות, ארגון קטע לפי רצף הגיוני, התייחסות אישית לכתוב (ביקורת והערכה).

40 נראה כי התעודות זימנו אפשרות להבליט את אופיו של בית הספר ואת הישגיו הייחודיים של הפרט.

קטע 3			לשון עברית		
מוחצית א'			מוחצית ב'		
מתיקשה	בצורה מניחה את הדעת	היטב	מתיקשה	בצורה מניחה את הדעת	היטב
הבנת הנקרא: - קריאה רהוטה ומוטעמת - פירושי מילים - איתור פרטים/עובדות - הבנת הוראות כתובות - זיהוי רעיון מרכזי - הסקת מסקנות - ארגון קטע לפי רצף הגיוני - התייחסות אישית לכתוב (ביקורת והערכה)			X X X X X X X X		
הבעה: - כתב יד ברור וקריא - מכתב ללא שגיאות כתיב - מתבטא באוצר מילים עשיר - מנסח בצורה ברורה ועניינית - משתמש בסימני פיסוק			X X X X X		
דקדוק:			X		

קטע 3: מתוך חוברת דפי הערכה, רשות החינוך המקומית ראשון לציון

1. מהי מטרתו העיקרית של הטקסט?

- ☐ לתאר את תעודת בית הספר הנהוגה בישראל כיום.
- ☐ להדריך כיצד יש להחליט על ניסוח התעודות בבתי הספר.
- ☐ להוכיח שלפני הקמת המדינה בבתי הספר בארץ לימדו בעברית.
- ☐ להציג את המסר הנלווה של התעודות בבתי הספר בישראל במאה התשע-עשרה עד היום.

2. על פי תחילת מאמר א, תעודות בית הספר בראשית ההתיישבות היהודית כוונו לא רק לתלמידים ולהוריהם, אלא גם לנמענים נוספים.

א. מי היו הנמענים הנוספים?

ב. מדוע כוונו תעודות בית הספר אליהם?

3. בקטע 2 הנלווה למאמר א' יש משפט במירכאות.

א. אילו מילים מתוך מאמר א' משפט זה מדגים?

ב. מה אפשר ללמוד מן המשפט במירכאות בקטע 2 על התפיסה החינוכית של בית הספר?

ג. "יש תעודות שבהן מפורט מידע על הישגיו של כל תלמיד בתחומי משנה של מקצוע מסוים כמו בתעודה המוצגת בקטע 3." (מאמר א, שורות 33-35)
מה אפשר ללמוד מתעודות מסוג זה על היחס למקצוע הלימוד?

4.א. במה דומה המידע בקטע נלווה 1 על המקצוע "חשבון" למידע בקטע נלווה 3 על המקצוע "לשון עברית"?

ב. במה שונה המידע הניתן בקטע נלווה 1 על "מצב ידיעותיה בלימודים" של התלמידה במקצוע "חשבון" מן המידע הניתן בקטע 3 על מצב ידיעותיו של התלמיד במקצוע "לשון עברית"?

ג. ציין שני פרטי מידע **שהורי התלמידה** יכולים ללמוד על בתם, על פי הפתיח של התעודה בקטע נלווה 1.

5. "**לראיה** באתי על החתום פה". (קטע נלווה 1)
הביטוי "**לראיה**" מאפיין מסמכים משפטיים. מהי משמעות הביטוי?
סמן את התשובה הנכונה.

☐ לזיכרון

☐ להוכחה

☐ למעשה

☐ לסיכום

6. לפניך ציטוט מהמאמר :

"לכאורה נועדו התעודות ליצור דיאלוג עם התלמידים ועם הוריהם ולספק להם מידע אישי בנוגע לרמת ההישגים של התלמיד בלימודים, אך למעשה התעודות שהונפקו בעברית הביאו בְּשׁוֹרָה לציבור" (שורות 7-9)

סמן את המשפט המבטא את הרעיון שבציטוט זה.

- ☐ אלמלא נועדו התעודות ליצור דיאלוג עם התלמידים, הן היו מביאות בשורה לציבור.
- ☐ מטרת התעודות הייתה ליצור דיאלוג עם התלמידים, לכן הן הביאו בשורה לציבור.
- ☐ מכיוון שהתעודות נועדו ליצור דיאלוג עם התלמידים הן הביאו בשורה לציבור.
- ☐ למראית עין נועדו התעודות ליצור דיאלוג עם התלמידים, אולם בפועל הן הביאו בשורה לציבור.

7. הפכו את המשפט הסביל לפעיל, ואת המשפט הפעיל לסביל.
א. התעודות הונפקו על ידי נציגי בתי הספר העבריים.

ב. התעודה שיקפה את אופיו של בית הספר.

8. לפניך שלושה משפטים, ובכל אחד מהם יש מספר מודגש.
בכל משפט כתוב במקום הריק את המספר במילים. אין צורך לנקד.
- בתעודה מראש פינה מפורטים 9 _____ מקצועות לימוד.
 - בקטע מספר 2 _____ מוצג עמוד השער של תעודה מבית ספר "שער הנגב".
 - אפשר ללמוד רבות מ-3 _____ הקטעים הנלווים למאמר א.

תעודות בית הספר כיום

מעובד על פי קסטן-שפירא שרון, Onlife 2012

חודש שבט הוא חודש מרגש במיוחד: ט"ו בשבט מתקרב וכן יום המשפחה. האמת היא שרוב הילדים זוכרים את התקופה הזו לא בגלל השתיל ששתלו עם המורה או הפנקס עם הלבבות לכבוד יום המשפחה. רוב הילדים מקבלים אז גיליון נייר לבן מודפס בדיו שחורה ועליו מתועדים הישגיהם בלימודים מאז תחילת שנת הלימודים — התעודה.

אין זה משנה בן כמה הילד — לתעודה מתייחסים ביראה רבה. יש תעודות שבהן הציונים, המשקפים את הישגי התלמיד, מדורגים במספרים. מתן ציון במספרים מקל על המורים להעריך את רמת התלמיד, ומאפשר להם לבטא את הצלחותיו וכישלונותיו. יש תעודות שבהן ההערכות נכתבות במילים ומציגות את התלמיד על שלל תפקודיו: הלימודיים, החברתיים והרגשיים. בתעודות כאלה לעתים אף התלמיד שותף לכתיבת ההערכות.

בשני סוגי התעודות — תעודה במספרים או תעודה במילים — הצורה אינה חשובה. גם אין זה משנה אם התעודה מעולה או כזו שמעידה על קשיים ועל התמודדויות. מה שחשוב הוא איך מגיבים בבית על התעודה שהילד קיבל. חשוב לנצל הזדמנות זו לשוחח עם הילד ולשמוע ממנו על תחושותיו, כי בסופו של דבר הקשר בין ההורים לילדים חשוב מכול.

9. במאמר ב' מוזכרות שתי שיטות הערכה שונות של הישגי התלמידים.
א. ציין את שתי השיטות ואת המאפיינים של כל אחת מהן.

ב. אילו היית חבר במועצת התלמידים בבית הספר שלך, איזו שיטה היית ממליץ להנהלת בית הספר לנקוט כדי להעריך את הישגי התלמידים? נמק את תשובתך.

10. שני המאמרים שקראת אי' וב' מוסרים מידע על סוגים שונים של תעודות.

במאמר ב' יש לכותבת מטרה נוספת מהי?

11. המשפט שבמסגרת הוא בדיבור ישיר. כתבו אותו בדיבור עקיף.

המורה אמר: "בכל פעם שאני כותב את התעודות לתלמידיי אני כותב ערך ציוני והערכה מילולית"

12. מטלת סיכום

כתוב סיכום על פי שני המאמרים שקראת. בסיכומך הצג את המטרות השונות של תעודת בית הספר.

[illegible]

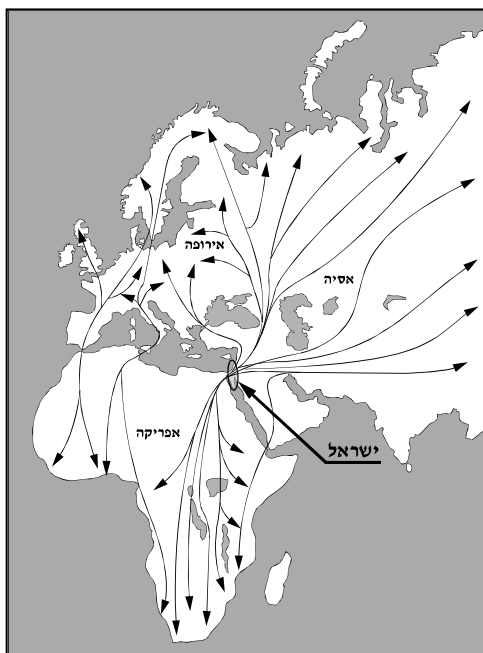
[illegible]

נדידת הציפורים

מעובד לפי מאמרים של ד"ר יוסי לשם ומר עופר בהט, שהתפרסם באתר האינטרנט "המרכז לטיפוח ציפורי הבר בחצר הבית" – www.yarbirds.org.il.

בכל שנה, באביב ובסתיו, אפשר לראות להקות ציפורים החולפות בשמי הארץ. מעבר של להקות ציפורים מארץ לארץ הוא חלק מתופעה הנקראת "נדידת ציפורים". פעמיים בשנה הציפורים נודדות במסלולים קבועים יחסית, ומחליפות אזורי מחיה חורפיים באזורי מחיה קיציים. כאשר מגיע הסתיו, ציפורים החיות בחצי הצפוני של כדור הארץ נודדות דרומה, ובאביב הן נודדות בחזרה צפונה כדי לקנן.

5

מפת מסלולי נדידת הציפורים

מספר הציפורים הנודדות בעולם בשנה הוא כ-11 מיליארד, ומעל ישראל חולפות כ-500 מיליון ציפורים פעמיים בשנה. המספר הגדול של הציפורים שחולפות בשמי ישראל, הוא תופעה מיוחדת ברמה בין-לאומית. ישראל נמצאת בנקודת מפגש של שלוש יבשות – אסיה, אירופה ואפריקה, ולפיכך מתנקזים אליה סוגים שונים של ציפורים במעופן מן הצפון אל הדרום, ובחזרה.

10

15

הציפורים נמצאות באביב ובקיץ בארצות הצפון בשל שפע המזון המצוי אז במקומות אלה ובשל שעות היום הארוכות. בתנאים כאלה קל יותר לציפורים לאסוף מזון בכמות מספקת, וכך הצאצאים עולים במשקל בתוך זמן קצר. בחורף, כיוון שמזג האוויר מתקרר, ויש קושי במציאת מזון, הציפורים והצאצאים

20

שבגרו נודדים דרומה לאזורים חמים, שבהם המזון זמין יותר.

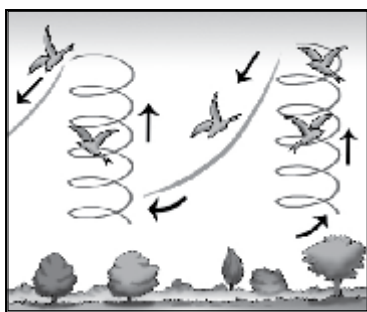
25

בזמן הנדידה הציפורים נוחתות לחניות ביניים לשם מנוחה ולמציאת מזון. חלק מהמזון שהן אוכלות לפני תחילת המסע ובזמן החניות, נאגר בגופן כשומן. כך עולה משקל גופן, ולעיתים כמעט מוכפל. השומן הנאגר בגופן הוא ה"דלק" הנדרש למסע. ככל שהציפור קטנה יותר, כך כמות השומן שהיא יכולה לשאת קטנה יותר. לכן ציפורים קטנות אינן יכולות לעמוד במסעות ארוכים ללא חניות ביניים.

30

קיימים כמה אופני תעופה, למשל חתירה ודאייה. החתירה אופיינית לציפורים קטנות שעפות בשעות הלילה. בחתירה נדרשת פעילות רבה של הציפור המתקדמת באמצעות חבטות כנף מרובות. לעומת זאת בדאייה, שהיא ריחוף באוויר בכנפיים פרוסות, נדרשת מהציפור פעילות פחותה יותר. הדאייה מאפיינת ציפורים גדולות וכבדות יחסית, שהן בעלות שטח כנפיים גדול. ציפורים אלה מתקדמות בתעופתן בעזרת

35

טרמיות¹ הנוצרות ביום מעל היבשה.

באמצעות הטרמיות הציפורים מתרוממות ודואות לגובה, ומשם הן גולשות מטה ומחפשות את הטרמיקה הבאה, וכך הן מתקדמות. נדידה בלהקות מקלה על הציפורים למצוא טרמיות. בניגוד לציפורים הקטנות הנוודות גם מעל הים, הציפורים הגדולות

נוודות רק מעל היבשה, שכן מעל הים לא נוצרות טרמיות. דאיה באמצעות טרמיות

מאז ומעולם עוררה תופעת הנדידה שאלות רבות אצל מדענים. כבר בימי קדם עקבו בני האדם אחרי התופעה המופלאה הזו, אולם המחקר המדעי בתחום זה התחיל רק במאה ה-19. גם כיום המדענים חוקרים את התנהגות הציפורים ואת מבנה גופן כדי להבין איך הן מצליחות לנדוד למרחקים ארוכים. כמו כן נחקרים מסלולי הנדידה ואתרי החנייה שלהן.

כדי לדעת מאילו ארצות באות הציפורים ולהיכן הן עפות, החוקרים משתמשים בכמה שיטות. אחת השיטות היא איסוף נתונים באמצעות תצפית אנושית. שיטה אחרת היא שיטת הטיבוע. בשיטה זו לוכדים את הציפור, מצמידים טבעת אלומיניום קלה לרגלה, ולאחר מכן משחררים אותה. על הטבעת חרוטים שם התחנה שבה הוצמדה הטבעת, ו"המספר האישי" של הציפור. במהלך הטיבוע נרשמים פרטים רבים על הציפור ועל לכידתה, כגון מקום, תאריך, גיל ומידות שונות של איברי הציפור. את הטבעות אפשר לזהות בכל העולם, וכך עוקבים אחר מסלול הנדידה של כל אחת מן הציפורים.

שיטה נוספת למעקב אחר הציפורים היא באמצעות מכ"ם². המכ"ם הוא מכשיר הנמצא על הקרקע, ויכול למסור מידע על ציפורים הנמצאות במרחק של כ-50 ק"מ ממנו (לכל כיוון). המכ"ם מוסר מידע על גובה מעופן של הציפורים, על כיוון תעופתן ועל המהירות שלהן.

שיטה חדשנית יותר למעקב אחר הציפורים היא באמצעות מְשַׁדֵּר. משדר זעיר המוצמד לגב הציפור שולח אותות הנקלטים על-ידי לְוִיָּן מְצֻרֶפֶת בשם אֶרְגוֹס. כל 90 דקות מתקבל מן הלוויין מידע מדויק על מיקומה של הציפור.

ידע רב הצטבר עד כה בנושא נדידת הציפורים, אבל שאלות רבות עדיין נותרו פתוחות, והמחקר בנושא זה נמשך בכל רחבי העולם.

¹ טרמיות = זרמים של אוויר חם העולה למעלה

² מכ"ם = ראשי תיבות של "מגלה כיוון ומרחק"

השאלות

שאלה 13

השלימו את הקטע הבא לפי שורות 16–29.

הציפורים נודדות מאזורים קרים לאזורים חמים כי

וכי _____.

מרחק הנדידה תלוי ב _____.

בחניות הביניים הציפורים _____ 1 _____.

שאלה 14

מהו תפקידן של הערות השוליים בתחתית עמוד 16?

- 1 ☐ להדגים מושגים מן הטקסט.
- 2 ☐ להסביר מושגים המופיעים בטקסט.
- 3 ☐ להדגיש הסברים המופיעים בטקסט.
- 4 ☐ להפנות למקור מידע נוסף שאינו בטקסט.

שאלה 15

א. השלימו את הטבלה הבאה על-פי הכתוב בטקסט.

	ציפורים גדולות	סוג הציפורים
		תבחינים (קריטריונים) להשוואה
		אופן התעופה
גם מעל הים וגם מעל היבשה		אזור התעופה

ב. מה היתרון של הצגת הנתונים בטבלה?

.....

שאלה 16

חוקרים שעקבו אחר נדידת הציפורים גילו שלא כל הציפורים שורדות במהלך נדידתן.

כתבו שתי סיבות אפשריות לכך.

1. לפי הטקסט:

2. לפי הקטע הנלווה בעמוד זה:

התנגשות של ציפורים במטוסים

בעונת הנדידה של הציפורים עלולות להתרחש תאונות מטוסים עקב התנגשות בציפורים. ציפור יכולה לנפץ במעופה חלון של מטוס או להישאב אל תוך המנוע שלו וכך לגרום להתרסקותו. איסוף מידע על נתיבי התעופה של הציפורים ועל גובה מעופן נועד בין השאר למנוע התנגשות בין הציפורים למטוסים.

שאלה 17

במשפט הבא נעשה שימוש במירכאות: השומן הנאגר בגוף הציפורים הוא ה"דלק" הנדרש למסע (על-פי שורות 27-29)
באיזה מן המשפטים הבאים יש למירכאות תפקיד זהה לתפקידן במשפט זה?

- ☐¹ החקלאים "מתים על" הציפורים שחונות בשדה שלהם.
- ☐² במהלך המעקב נוצרת לכל ציפור "תעודת זהות".
- ☐³ מיכל אמרה: "מעניין לצפות בציפורים נודדות".
- ☐⁴ שם הספר הוא "ציפור הנפש".

שאלה 18

בשורות 29-30 כתוב: "ככל שהציפור קטנה יותר, כך כמות השומן שהיא יכולה לשאת קטנה יותר".
למה הכוונה במשפט זה?

- ☐¹ כמות השומן שכל ציפור יכולה לשאת תלויה בגודלה.
- ☐² ציפורים קטנות אינן יכולות לשאת עֶמֶן שומן.
- ☐³ ציפור גדולה צריכה כמות קטנה של שומן.
- ☐⁴ כמות השומן שציפור יכולה לשאת מושפעת מאורך המסע.

שאלה 19

במשפטים הבאים יש מילים מודגשות.

כתבו מתחת לכל משפט אם המילה המודגשת היא **שם עצם**, **שם תואר** או **פועל**.

1. שורות 49-50 : "גם כיום המדענים **חוקרים** את התנהגות הציפורים ואת מבנה גופן..."

2. שורות 52-53 : "כדי לדעת מאילו ארצות באות הציפורים ולהיכן הן עפות, **החוקרים** משתמשים בכמה שיטות".

שאלה 20

מהו תפקידו של האיוור שבעמוד 15?

- ☐1 להציג את כיווני הנדידה של הציפורים.
- ☐2 להראות כיצד ציפורים משפיעות על כיוון זרימת האוויר.
- ☐3 להדגים כיצד ציפורים נעזרות בזרמי אוויר כשהן עפות.
- ☐4 להמחיש נדידה של ציפורים בלהקה.

שאלה 21

סמנו ליד כל היגד אם הוא מתאים לשיטת הטיבוע, לשיטת המשדר או לשתייהן.

מתאים לשיטת הטיבוע	מתאים לשיטת המשדר	מתאים לשתי השיטות	
☐ 1	☐ 2	☐ 3	1. אפשר לקבל מידע על מסלול הנדידה.
☐ 1	☐ 2	☐ 3	2. אפשר לדעת את מיקום הציפור בכל 90 דקות.
☐ 1	☐ 2	☐ 3	3. אפשר לדעת את גודל הציפור.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.